

Obnova vasi Dražgoše

Ludvik Jelenc

Januarja leta 1942 je nemški okupator napadel vas Dražgoše, ker so se v vasi nahajali partizani Cankarjevega bataljona. Vas je bila napadena z namenom, da uničijo borce Cankarjevega bataljona. Partizani so sprejeli boj, po treh dneh težkih bojev je okupator zasedel Dražgoše, Cankarjevega bataljona pa mu ni uspelo uničiti. Nemški okupator se je zato maščeval nad vaščani tako, da je 41 vaščanov zverinsko pobil, ostale, ki so preživeli, pa je pregnal v zapore. Vse to pa okupatorju še ni bilo dovolj. Celo vas – to je bilo 82 hiš in gospodarskih poslopij – je požgal. Nemški oficir, ki je vodil bitko v Dražgošah, je na Češnjici izjavil, da Dražgoš na tem planetu ne bo več. Zato so okupatorji še naslednja dva meseca načrtno minirali požgane zidove in vas zravnali z zemljo. Dražgoš tako res ni bilo več. Mnogo nas je ostalo brez svojcev in brez doma.

S tem, da Dražgoš ni več, se vsi preživeli Dražgošani kljub temu, da smo bili razkropljeni po sosednjih vaseh, nismo mogli sprijazniti. Vsak zase je že razmišljal, kako se bo vrnil na svoj dom, čeprav ga ni bilo več in smo imeli prepoved vrniti se v vas. V spomladanskih in poletnih mesecih leta 1942 smo se že vračali v Dražgoše, da smo obdelovali zemljo in opravljali ostala kmetijska dela. Vedeli smo, da moramo posaditi krompir in posejati njive, saj je bil to edini način, da bomo preživeli ta grozna leta. Zgradili smo nekaj zasilnih senikov. Vsak od nas je imel trdno voljno in namen, da so bo vrnil v svojo vas, čeprav je ni bilo. Že leta 1944 so se prvi vaščani odločili, da bodo zgradili zasilne barake in se naselili v njih. Bili so srečni, da so se vrnili nazaj, kljub velikemu strahu, da se jim bo še kaj zgodilo, ker je vojna še vedno trajala.

Po končani vojni se nas je večina vaščanov odločila, da se vrnemo v vas, zato se je začela obnova. Gradnja ceste se je pričela že leta 1945, začeli pa so jo nemški ujetniki. Postavili so skupne barake, organizirane so bile prostovoljne akcije, saj je bilo treba z Rudnega spraviti les za montažo barak. Za pripravo terena in izgradnjo barak je bila zadolžena baza v Škofji Loki. V sami vasi je bila ustanovljena Obnovitvena zadruga. Njena naloga je bila koordinacija obnove vasi. Večina vaščanov se je naselila v barake. Izgradnjo teh barak je financirala država. Nekaj vaščanov pa je na svoje stroške zgradilo lastne lesene hišice. Potem se je bilo treba najprej lotiti izgradnje ceste. Gradnja je lepo napredovala in že leta 1949 je bila v vas speljana cesta. Treba jo je bilo tudi posuti s peskom in tlakovati. Vsa dela so potekala ročno, zato so na pomoč pri teh delih priskočili sezonski delavci iz Prekmurja. Material za posipanje in tlakovanje ceste se je prevažalo s konji. Vsak, kdor je imel konja, je po vnaprej določenem vrstnem redu moral priti delat na cesto. To je bilo včasih tudi dvakrat na teden, plačila za to pomoč pa seveda nismo niti zahtevali niti dobili. Sezonski delavci iz Prekmurja pa so bili plačani iz državne pomoči. Leta 1949 se je Obnovitvena zadruga Dražgoše preimenovala v Kmetijsko zadrugo Dražgoše. Zadruga je vodila

obnovo vasi. V letu 1946 so zgradili objekt, na katerega so postavili žago, da so lahko odkupovali les za predelavo, predvsem za izdelavo ostrešij in desk. Država nam je dovolila, da smo udarniško posekali les v državnih gozdovih, zadruga je ta les razžagala in deske nazadnje prodala. Ravno tako je od lastnikov gozdov odkupovala les in prodajala deske. Cene lesa so bile po planu 1, cene desk pa po planu 2. Razlika v ceni je bila zelo visoka, zato je zadruga na ta način ustvarila veliko dobička. S tem dobičkom so vaščani pričeli na starih temeljih graditi nove hiše. Da bi gradnja napredovala še bolj intenzivno, so domačini od države dobili pomoč v obliki posojila. V nekaj letih se nas je večina iz barak preselila v nove, zidane hiše. V barakah smo imeli tudi šolo in cerkev ter tudi kulturni dom. Vsak, kdor se je prijavil, da bo gradil hišo, je za gradnjo dobil posojilo, tudi če ni imel nobenega lastnega dohodka.

Ko je bila vas zgrajena, nas je bilo nekaj predstavnikov vaščanov (Ludvik Jelenc, Vinko Frakelj in Franc Lotrič) povabljenih v Železnike. Dobili smo uradno potrdilo, da nam bodo vsa posojila, ki smo jih dobili za gradnjo domov, odpisali.

Vsa leta za čas obnove smo imeli največ težav zaradi pomanjkanja delovne sile, saj ne smemo pozabiti, da je v štiriletni vojni izgubilo življenje 60 domačinov. Naslednja težava, s katero smo se soočili, je bilo pomanjkanje hrane za delavce. Vso hrano smo lahko dobili le na karte, to pa je bilo vsekakor premalo. Zato je bilo treba dobiti hrano na črnem trgu, kar pa je bilo zelo drago.

V teh letih je bila zelo prisotna solidarnost vseh vaščanov. Ko je tovarnjak peljal z Rudnega proti Dražgošam, je dal znak, da pelje material za gradnjo. V kratkem času se nas je zbrala večina vaščanov, da smo raztovarjali tovarnjak. Nikoli ni bilo važno, komu je bil material namenjen, saj smo vedno pomagali drug drugemu.

Zanimivo je bilo tudi to, da smo imeli svojo apnenco, da smo lahko sami kuhali apno. To apno smo menjali za strešno kritino Kikinda. Iz barake se je kmalu v novozgrajene prostore preselila tudi šola. Pri gradnji šole se je pojavilo nemalo težav. Že kma-

lu po začetku gradnje se je zapletlo, ker je za šole zmanjkalo denarja. Ni nam preostalo drugega, kot da smo domačini Franc Lotrič, Vinko Frakelj in Ludvik Jelenc obiskali takratnega ministra za šolstvo Franca Kimavca. Imeli smo srečo, saj sem ministra poznal osebno, ker sem bil njegov spremljevalec v zadnji ofenzivi leta 1945, ki je potekala s Primorske v Črnomelj. Minister nam je zagotovil denar, tako da je gradnja šole lahko potekala naprej. Pri gradnji šole mi je v spominu najbolj ostal dogodek, ko smo betonirali ploščo. 11 domačinov je pričelo z delom v zgodnjih jutranjih urah. Delo je potekalo cel dan in celo noč, ves beton smo mešali ročno, plošča je bila zalita naslednje jutro.

Zadnja, ki se je iz barake preselila v zidano stavbo, je bila cerkev. Tudi pri izgradnji cerkve se je pojavilo ogromno težav. Zapleti so se pričeli že pri pridobivanju vseh potrebnih dovoljenj, saj takratnemu sistemu ni bila povšeči gradnja cerkvenega objekta. Domačini Andrej Marenk, Silvester Lotrič, Ludvik Lotrič in odbornik Ludvik Jelenc smo obiskali takratnega župana občine Škofja Loka in smo pri njem vztrajali toliko časa, da smo dobili vsa dovoljenja, da se je gradnja lahko pričela.

Iščemo stare fotografije

Spoštovani bralci!

Mogoče tudi vi doma hranite kakšno staro fotografijo,

ki prikazuje vaš kraj, ljudi ali predmete, in mislite, da bi bila zanimiva tudi za druge bralce. Hvaležni bi vam bili, če bi se odločili za objavo v zborniku Železne niti in hkrati obogatili foto arhiv Muzejskega društva Železniki.

Fotografijo lahko prinesete na sedež podjetja DECOP: **DECOP, d. o. o., Log 1, 4228 Železniki**, kjer vam bomo fotografijo takoj preslikali in vam original vrnil.

Informacije:

Andrej Bogataj, telefon: 04/510-16-20

Muzejsko društvo Železniki